

Redactioneel

Prof. dr. dr. R.W.M. Giard*

Van de collegebanken naar de rechtbank

Wat zijn de zwakke plekken van het systeem van rechtspraak? Wie deze vraag stelt, buigt zich over de uitvoeringspraktijk van de rechtswetenschap. Het gaat daarbij niet altijd goed, dat weten we inmiddels. Was dat omdat de verantwoordelijke juristen als student niet genoeg hadden opgelet in de collegebanken? Kwam dat falen door gebrekkige aanvullende postacademische kennis van het procesrecht? Of schortte er wat anders aan? Maar wat dan precies?

De rechtbank is de plaats waar de in de leerboeken en in het brein opgeslagen juridische doctrine daadwerkelijk in praktijk gebracht moet worden. Tenzij het gaat om zoiets als een studie zuivere wiskunde of theoretische natuurkunde komt elke universitaire discipline steeds voor de vraag te staan hoe de domeinkennis het beste in praktijk kan worden gebracht. Dat heeft weer tot gevolg dat er niet alleen theoriegericht maar ook praktijkgericht onderzoek dient plaats te vinden. Zo gaan we van denken naar doen, van kennen naar kunnen. De vaktheorie alleen blijkt weliswaar noodzakelijk, maar op zich ontoereikend voor de praktische probleemoplossing. Die concrete uitwerking vraagt specifieke kennis en vaardigheden. Emeritus hoogleraar methodologie Verschuren (Radboud Universiteit) hamert er daarom al jaren op dat er voor dat praktijkgerichte aspect veel te weinig aandacht bestaat.¹ Ieder zichzelf respecterend universitair vakgebied zal zich zowel met theorie- als praktijkgericht onderzoek dienen bezig te houden en die twee vloeiend met elkaar te integreren. Anders gaat het fout. De in dit verband herhaaldelijk genoemde gerechtelijke dwalingen konden plaatsvinden juist omdat met name de controle door beroepsjuristen ter zitting met betrekking tot de resultaten van het voorbereidend onderzoek tekortschoot. De juistheid van de feiten is immers in hoge mate bepalend voor een juiste beslissing.

Zowel theorie- als praktijkgericht onderzoek kent twee opeenvolgende fasen, namelijk het ontwerpen en daarna het uitvoeren van dat onderzoek zoals in de volgende matrix wordt weergegeven:²

Type onderzoek	Ontwerpen	Uitvoeren
Theoriegericht	a	b
Praktijkgericht	c	d

Juridisch wetenschappelijk onderzoek lijkt zich voornamelijk in cel b af te spelen. Dat klinkt erg abstract natuurlijk, daarom een voorbeeld. Neem een recent als wetenschappelijk aangeduid artikel als 'Hoeveel rechtsonzekerheid voor allen is de bestraffing van een enkeling ons waard?'³ Dit artikel is vooral een theoretische beschouwing over een wetsvoorstel inzake herziening ten nadele. De manier waarop die beoordeling vervolgens plaatsvindt wordt niet expliciet methodologisch geschraagd. De betekenis van gehanteerde begrippen wordt als vanzelfsprekend beschouwd. De uitwerking van de in de titel gehanteerde centrale vraag impliceert het formuleren van meerdere deelvragen van zowel theoretische als praktische aard. Beantwoording van die praktische vragen vereist vervolgens empirisch onderzoek, bijvoorbeeld naar de kans op onjuiste vrijspraken. Kortom, wie genoemde vraag stelt en wetenschappelijk verantwoord wil beantwoorden, ontkomt niet aan het ontwerpen en uitvoeren van zowel theoriegericht als praktijkgericht onderzoek – of het voortbouwen daarop.

Dezelfde problematiek wordt op een andere wijze aan de orde gesteld in het voortreffelijke proefschrift over het onderschatte belang van het feitenonder-

---

* Prof. dr. dr. R.W.M. Giard is hoogleraar methodologie en aansprakelijkheid en redacteur van dit blad.

1. P.J.M. Verschuren, *Why a methodology for practice-oriented research is a necessary heresy*, Den Haag: Eleven International Publishing 2011.
2. P.J.M. Verschuren, *Praktijkgericht onderzoek*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2011, p. 14.
3. W.F. van Hattum, *NJB* 2012-7, p. 444-450.

zoek in de (civiele) procedure van senior rechter De Bock.⁴ Dit is bij uitstek de praktische kant van de geschilbeslechting. De Bock laat overtuigend zien hoe essentieel het proces van waarheidsvinding is, hoe dat belang in het formele recht en ook in de jurisprudentie in toenemende mate wordt erkend en wat er allemaal nog gedaan moet worden om dat feitenonderzoek te verbeteren.

Vanuit twee verschillende invalshoeken laten Verschuren en De Bock ons zien dat er in de rechtswetenschap en de uitoefening daarvan veel meer aandacht nodig is voor praktijkgericht onderzoek. Dat vraagt eerst en vooral het identificeren welke knelpunten men bij de uitvoering tegenkomt en vervolgens het ontwerpen en toetsen van praktische oplossingen daarvoor. Die expertise zal bijdragen aan een beter recht. Of en zo ja hoe het formele recht daarbij aangepast dient te worden is van secundair belang. Het gaat primair om de empirische referenties van vooral materieelrechtelijke juridische leerstukken. Zo elimineren we stap voor stap de zwakke plekken van het systeem van rechtspleging.

---

4. R.H. de Bock, *Tussen waarheid en onzekerheid: over het vaststellen van feiten in de civiele procedure* (serie Burgerlijk Proces & Praktijk nr. 11), Deventer: Kluwer 2011.